

Nr 79.

Av herr **Mosesson**, om ändring av 8 § 2 mom. lagen angående jordfästning.

Då Kungl. Maj:t i proposition till 1925 års riksdag föreslog ändring i lydelsen av §§ 2, 3, 8 och 9 i lagen av 25 maj 1894 angående jordfästning, och denna proposition av riksdagen bifölls, innebar detta ett upphävande av det dittills rådande statskyrkliga jordfästningstvånget.

Genom att införa en begravnin g utan jordfästning i svenska kyrkans ordning ville man tillmötesgå ett krav, som länge framställt s av i synnerhet frikyrkliga medborgare, vilka ansåge, att de samfund de tillhörde borde få själva bestämma formerna för jordandet av sina hädangångna medlemmar. Ehuru själva benämningen på den nya begravningsformen föreföll de frikyrkliga otillfredsställande genom sin negativa formulering, accepterades den ändå från det hållet, emedan den i varje fall gav frihet att välja de former för begravningen, som den avlidne själv förordnat om eller hans anhöriga önskade.

Efter riksdagsbeslutet inträffade det oväntade, att kyrkomötet, vars sanktion reformens genomförande förutsatte, visserligen godkände den nya begravningsformen men gjorde ett tillägg till § 8 mom. 2, som gjorde det nödvändigt att på nytt hänskjuta frågan till riksdagen. I den av riksdagen antagna lagen förekom ingen bestämmelse rörande kyrkornas upplåtande för begravnin g utan jordfästning i svenska kyrkans ordning. Man utgick ifrån att den rätt, som vederbörande kyrkoherde har att bestämma om kyrkas upplåtande, alltfört skulle gälla även i detta fall och förutsatte att denna rätt skulle så tillämpas, att begravingar efter den nya formen skulle kunna ske i kyrka, om förhållandena motiverade detta. Men på denna punkt vägrade kyrkomötet att biträda riksdagens mening. Kyrkomötet beslöt för sin del att föreslå införandet i mom. 2 av § 8 av en bestämmelse, att kyrka icke skulle upplåtas för ifrågavarande slag av begravnin g, ifall icke särskilda skäl därtill vore. Uppenbarligen ville man genom denna negativa formulering giva vederbörande kyrkoherde starkare skäl att vägra kyrkas upplåtande.

Kungl. Maj:t framlade ny proposition i frågan till 1926 års riksdag, men ansåg sig icke i denna böra gå med på den negativa formulering, som kyrkomötet föreslagit. Kungl. Maj:t föreslog, att § 8 mom. 2 måtte få följande lydelse: Vid begravnin g utan jordfästning i svenska kyrkans ordning skall klockringning, om det begäres, äga rum i vanlig ordning, och må vid sådan begravnin g kyrka upplåtas, när särskilda skäl därtill äro.

Kungl. Maj:t hade sålunda givit stadgandet om kyrkas upplåtande en positiv form, medan kyrkomötet givit det en negativ.

Vid frågans behandling i riksdagen bröto sig meningarna mycket. Då man emellertid kunde riskera reformens ytterligare fördröjande genom att icke taga

hänsyn till den mening, som kyrkomötets majoritet framfört, beslöt riksdagen för sin del godkänna den av kyrkomötet beslutade negativa formuleringen av ifrågavarande moment och gav för sin del detta moment följande lydelse: *Ej må vid begravning kyrka upplåtas, med mindre särskilda skäl därtill äro.* I övrigt biföll riksdagen Kungl. Maj: ts proposition. Den nya lagen trädde i kraft den 5 nov. 1926.

Jag, som med särskilt intresse deltog i tillkomsten av denna lag, var givetvis anhängare av den formulering, som Kungl. Maj: t givit lagen, men hoppades att den dag skulle komma, då kyrkomötet och svenska kyrkans övriga förespråkare skulle bli övertygade om att några vådor icke skulle uppstå, om en större välvilja visades de medborgargrupper, som särskilt intresserade sig för tillkomsten av denna lag.

Under de 15 år, som gått sedan begravning utan jordfästning i svenska kyrkans ordning infördes, har tillräcklig erfarenhet vunnits rörande lagens verkningar. Denna erfarenhet har tillfullo bekräftat gagnet av denna lag. Den rättighet, som gavs de frikyrkliga samfunden på detta område, har förvisso i sin mån bidragit till den avspänning i förhållandet mellan den officiella kyrkan och dessa samfund, som man till allas glädje kunnat konstatera under senare år. Det har ock visat sig, att de farhågor, som man från kyrkligt håll visade beträffande följderna av jordfästningstvängets upphävande, voro oberättigade eller högst överdrivna. Somliga hyste farhågor för att s. k. borgerliga begravningar utan några religiösa former skulle bli talrika, men antalet sådana begravningar har varit litet. De flesta icke statskyrkliga begravningar ha varit av frikyrklig karaktär, och den högtidlighet och det allvar, som präglat dessa, torde ej alls stå tillbaka för de kyrkliga jordfästningarna. Så långt jag kunnat iakttaga har aldrig några klagomål framkommit mot frikyrkliga begravningar vad angår värdigheten vid deras utförande.

Visserligen har icke så sällan förekommit konflikter mellan kyrkliga myndigheter och personer, som velat ha frikyrklig jordfästning efter sina anhöriga, men dessa ha oftast berott på vederbörande pastors bristande förmåga eller vilja att efterkomma gällande föreskrifter. I ett par fall har anmälan måst göras till riksdagens justitieombudsman, som funnit den kyrkliga funktionärens handlingssätt oriktigt. I de flesta fall ha svårigheter vållats av vederbörande pastors vägran att godkänna formerna för anmälan om begravning utan jordfästning i svenska kyrkans ordning, om vilka former lagen ingen bestämmelse har.

Men i ett avseende har lagens verkningar givit ganska påtagliga bevis för att den form, som lagen fick genom kyrkomötets inflytande, icke var lycklig. Det gäller förbudet mot kyrkas upplåtande.

Både riksdagen och kyrkomötet förutsatte, att kyrka under vissa villkor skulle kunna upplåtas för begravning i annan ordning än statskyrkans, fastän kyrkomötet ville genom den negativa formuleringen av lagens bestämmelse starkt markera kyrkoherdes rätt att vägra kyrkas upplåtande, därest han kunde befara, att

vid jordfästningen moment skulle förekomma, som strede mot förrättningens allvarliga innebörd eller vore oförenligt med kyrkorummets helgd. Kungl. Maj: t utgick med rätta ifrån att anhållan om kyrkas upplåtande i varje fall komme att ske endast i sällsynta fall, då annan lokal ej kunde uppbringas eller särskilt otjänlig väderlek rådde.

Nu har emellertid den negativa bestämmelsen i fråga om kyrkas upplåtande tolkats mycket olika av vederbörande präst. I vissa fall synes man ha tolkat den som ett ovillkorligt förbud och ansett att »särskilda skäl» praktiskt taget aldrig föreligga. Om kyrka upplåtes — så har man resonerat — måste i varje fall själva jordfästningsakten förrättas av präst, medan man medgivit frikyrkopastorn rätt att assistera eller läsa ett Guds ord vid bären och hålla något tal. Att detta icke var lagstiftarens mening är utan vidare uppenbart. Somliga kyrkoherdar ha kategoriskt förklarats sig förhindrade att upplåta kyrkan, fastän just de »särskilda skäl» för kyrkas upplåtande, som både riksdagen och kyrkomötet hade i tankarna, i hög grad förelegat. I alla sådana fall har vederbörande åberopat lagens negativa formulering.

I vissa fall har kyrkoherde vägrat att upplåta gravkor för frikyrkliga jordfästningar, särskilt när gravkoren varit sammanbyggda med kyrka — allt under påpekande av att även gravkoren varit invigda rum, som enligt lagens formulering icke skulle upplåtas. Sådant har förekommit även i Stockholm men särskilt ofta i landsorten. Det har förekommit fall, då den frikyrkliga begravningen måst förrättas i snöstorm och stark kyla ute på kyrkogården, medan kyrkan strax bredvid stått uppvärmd och oanvänd. I somliga fall har man nödgats transportera liket långa vägar till närmaste frikyrkolokal och sedan tillbaka till kyrkogården.

Vissa territoriella stadsförsamlingar sakna gravkapell vid kyrkogården och förrätta alla jordfästningar i kyrkan under den kalla årstiden, men vederbörande präst har vägrat att upplåta kyrkan för icke kyrklig akt, ehuru särskilda skäl varit. I ett fall skedde ändring genom biskops ingripande.

Men det finnes också exempel på att vederbörande kyrkoherde handlat på helt annat sätt. I vissa fall har han frivilligt erbjudit sig att öppna kyrkan för frikyrkliga begravningar, då han ansett förhållandena motivera det eller andra lokaler varit otillräckliga att rymma dem som väntats delta i begravningen. Sådant tillmötesgående har givetvis bidragit till att skapa ett gott förhållande mellan kyrkan och de frikyrkliga, medan bristande vilja att tillmötesgå billiga önsningar förorsakat misstämning.

Sedan det statskyrkliga jordfästningstvånget genom ovannämnda lag blivit upphävt, bör det icke längre behöva finnas några principiella betänkligheter mot kyrkas upplåtande för icke kyrkliga begravningar, när särskilda skäl föreligga, därest dessa ske under former, som svara mot kyrkorummets helgd. Även för rent profana ändamål upplåtes ju numera kyrkan. Då bör den ju kunna öppnas för en kristlig akt i värdiga former även om en icke prästvigd person tjänar. Jag

önskar ingen ändring av bestämmelserna att vederbörande kyrkoherde skall pröva skälen för upplåtelse, och det lär icke föreligga några större svårigheter för honom att förvissa sig om att kyrkorummets helgd kommer att respekteras.

De frikyrkliga samfundens begravningsakter ske enligt formulär, som nära ansluta sig till svenska kyrkans. Utom sång, bön och bibelläsning sker trefaldigt kastande av mull på kistan antingen under uttalande av orden: Av jord är du kommen etc. eller uttalande av det apostoliska ordet: Vad som bliver sått förgängligt, skall uppstå oförgängligt; vad som bliver sått i ringhet, det uppstår i härlighet; vad som bliver sått i svaghet, det uppstår i kraft.

Några religiösa sammanslutningar i vårt land, t. ex. pingströrelsen, använda visserligen intet bestämt formulär, men ingen lär ifrågasätta, att deras begravningar skulle ske på mindre värdigt sätt.

Det är enligt min mening oberättigat att under angivna förhållanden bibehålla den negativa bestämmelsen om »förbud» för kyrkas upplåtande för begravningar, som dock äro lagligen erkända och ske i värdiga och kristliga former.

Det är bekant att icke så få präster, som gärna ville tillmötesgå de frikyrkliga och utan tvekan ställa kyrkorummet till förfogande, när andra rum icke utan olägenhet kunna anskaffas, känna sig tveksamma och besvärade inför lagens negativa formulering. Denna verkar dessutom som ett onödigt irritationsmoment i en tid, då samförstånd och samarbete mellan alla kristna mer än någonsin är önskvärt. Många av de slitningar och misstämningar, som förekommit, skulle kunnat undvikas, om riksdagen 1926 följt Kungl. Maj:ts förslag och givit bestämmelsen om kyrkas upplåtande för begravning utan jordfästning i svenska kyrkans ordning en positiv formulering.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av mom. 2 i § 8 av lagen om jordfästning, att detta moment kommer att lyda:

Vid begravning utan jordfästning i svenska kyrkans ordning skall klockringning, om det begäres, äga rum i vanlig ordning, och må vid sådan begravning kyrka upplåtas, när särskilda skäl därtill äro.

Stockholm den 21 januari 1942.

Gust. Mosesson.